

**Rapport bevindingen Visitatiecommissie
Jaarlijkse visitatie 2015
Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland**

DE VISITATIECOMMISSIE

**Gerrit Euverman
Henk Hanneman, voorzitter
Niek de Jager**

4 januari 2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Het Fonds (de karakteristieken)
3. Bevindingen
  - a. Opvolging aanbevelingen (algehele) visitatie 2014
  - b. Algemene gang van zaken
  - c. Governance
  - d. Deskundigheid/geschiktheid
  - e. Beleggingen
  - f. Risicobeheer
  - g. Communicatie

Bijlage 1: Korte samenvatting van aanbevelingen

Bijlage 2: Lijst van geraadpleegde documenten

Bijlage 3: Samenvatting

1. INLEIDING

a. (Wettelijke) Opdracht visitatiecommissie

De visitatiecommissie heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie d.d. 11 september 2015 de opdracht verstrekt om een vervolgvizitatie uit te voeren. De beoordelingsperiode van deze visitatie strekt zich uit tot de op 1 oktober 2015 voor de visitatiecommissie beschikbare informatie met betrekking tot de periode tot ultimo augustus 2015. De vorige visitatie betrof de periode vierde kwartaal 2013 tot en met het derde kwartaal 2014, en werd eveneens door VCHolland uitgevoerd.

b. Doel en inrichting visitatie

Het intern toezicht vervult zijn toezichtstaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. De Visitatiecommissie richt zich niet op een inhoudelijke toetsing van het gevoerde beleid maar geeft - conform de hierboven weergegeven wettelijke taakopdracht - een oordeel over uitgevoerde toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken.

De bevindingen van de visitatiecommissie (hierna VC) zijn vastgelegd in deze rapportage overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving en de eisen van goed vakmanschap. Het Fonds heeft aan de VC alle inlichtingen en gegevens verstrekt, die deze voor de vervulling van zijn taak redelijkerwijs nodig heeft. De inlichtingen werden desgevraagd schriftelijk verstrekt.

Het bestuur verplicht zich dit rapport in een bestuursvergadering aan de orde te stellen en ter kennis te brengen aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever. Het bestuur verplicht zich tevens een samenvatting van de rapportage van de VC op te nemen in haar jaarverslag.

De VC verwacht van het bestuur dat het de aanbevelingen van de VC in overweging neemt. Wil het bestuur afwijken van de aanbevelingen van de VC dan dient het dit te motiveren en in de bestuursnotulen vast te leggen.

De leden van de visitatiecommissie zijn verbonden aan VCHolland. De deskundigheidsgebieden van de leden zijn complementair aan elkaar. De onafhankelijke deskundigen van de visitatiecommissie treden op als team, maar hebben specifieke aandachtspunten per persoon. De visitatiecommissie bestaat uit:

- De heer Gerrit Euverman (actuarieel; risicobeheer en communicatie);
- De heer Henk Hanneman, voorzitter (algemeen bestuurlijk, juridisch; governance); en
- De heer Niek de Jager (financieel/economisch; beleggingen en geschiktheid).

De CV's van de leden van de visitatiecommissie staan vermeld op de website van VCHolland, www.vcholland.nl

VCHolland en de leden van de visitatiecommissie verplichten zich tot strikte geheimhouding van alle door het Fonds als vertrouwelijk gekwalificeerde gegevens die haar in het kader van de uitvoering van de visitatiewerkzaamheden bekend zijn geworden.

c. Werkwijze

VCHolland heeft voor de uitvoering van jaarlijkse visitaties een aanpak ontwikkeld waarbij in een driejarige visitatiecyclus een algehele visitatie steeds de basis vormt voor de jaarlijkse visitaties in de jaren daarna. De eerste visitatie in deze cyclus is de algehele visitatie die is uitgevoerd in 2014.

Bij de twee volgende, jaarlijkse visitaties in de driejaarsperiode bouwt VCHolland verder op de bevindingen en aanbevelingen die naar voren zijn gekomen in die algehele visitatie, rekeninghoudend met de invloed van externe en interne ontwikkelingen op het Fonds in de periode daarna.

De werkzaamheden van de visitatiecommissie hebben onder meer bestaan uit een oriënterend overleg over de voorgestelde aanpak door VCHolland van visitaties in een meerjarige cyclus en een beoordeling van het beleid van het bestuur van het Fonds en de algemene gang van zaken op basis van de gevraagde en ter beschikking gestelde documenten. Het Fonds heeft de gevraagde informatie en documenten namens het bestuur zonder voorbehoud aan de visitatiecommissie ter beschikking gesteld, respectievelijk toegang daartoe verleend tot de portal bij Towers Watson. Tevens heeft de visitatiecommissie overleg gehad met senior pension manager van het Fonds, leden van de Governance en Risk Commissie en de voorzitter van het Verantwoordingsorgaan.

Gegeven de eindverantwoordelijkheid van de VC voor het oordeel over het beleid van het bestuur en over de gang van zaken bij het Fonds heeft de VC gebruik gemaakt van de rapportages van anderen, in het bijzonder de rapporten van de certificerend actuaris en de externe accountant van het Fonds. De VC heeft kennis genomen van de bevindingen en (actuariële) risico's bij het Fonds zoals beoordeeld door de certificerend actuaris en de externe accountant en de door hen gedane aanbevelingen. Op basis daarvan en gelet op de opvolging van die aanbevelingen heeft de visitatiecommissie geen aanleiding gevonden nader overleg te voeren met voornoemde personen.

Op basis van de verkregen informatie heeft de visitatiecommissie een Memo opgesteld met aanvullende vragen en aandachtspunten. Voorafgaande aan de bespreking op 14 december 2014 met een delegatie van het bestuur, de voorzitter van het Verantwoordingsorgaan, een lid van de Governance en Risk Commissie en de senior pension manager heeft het Fonds schriftelijk commentaar gegeven op de inhoud van het Memo.

De visitatiecommissie heeft een conceptrapport opgesteld d.d. [januari 2016] en ter beoordeling voorgelegd aan het bestuur. De reactie van het bestuur is in het rapport verwerkt. Het rapport is op [maart 2016] met het bestuur besproken. Het bestuur zal het definitief rapport met het Verantwoordingsorgaan bespreken.

Door beschikbaarstelling van dit rapport legt de visitatiecommissie verantwoording af aan het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de werkgever.

d. Normenkader

De visitatiecommissie voert haar taak uit als is voorgeschreven in artikel 103, artikel 104 lid 8 en artikel 106, leden 2 en 3, Pensioenwet met betrekking tot het interne toezicht pensioenfondsen.

De taken en werkwijze van het intern toezicht zijn in overeenstemming met hetgeen daarover is bepaald in de Code Pensioenfondsen nl. de normen 14-16. Wat de geschiktheid en onafhankelijkheid van de leden van het intern toezicht past VCHolland de normen toe die daarvoor in de Code Pensioenfondsen (normen 52-55) zijn opgenomen.

VCHolland onderschrijft het “Normenkader voor goed intern toezicht bij pensioenfondsen” als opgesteld door de beroepsvereniging van intern toezichthouders in de pensioensector, de VITP.

2. Het Fonds (de karakteristieken)

Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds dat de pensioenregeling uitvoert voor Deutsche Bank AG en Deutsche Bank Nederland N.V. De statutaire vestigingsplaats van het Fonds is Amsterdam.

Ultimo december 2014 had het Fonds een VPV van 256 mln euro, een belegd vermogen van 320 mln euro en een dekkingsgraad van 125,1% (na toeslagverlening van 0,75% en een nog in te halen toeslag van 2,33% uit 2012 op 1 januari 2015). Ultimo 2014 bedroeg het aantal actieve deelnemers 861 (2013 1129), het aantal premievrije deelnemers 1105 (2012 908) en het aantal pensioengerechtigden 316 (2012 308).

Het bestuur van het Fonds bestaat uit vier leden namens de werkgever, drie leden namens de werknemers en één lid namens de gepensioneerden. De voorzitter, lid namens de werkgever, en de secretaris (lid namens de gepensioneerden) vormen samen het dagelijks bestuur van het Fonds.

Het bestuur heeft ter voorbereiding van zijn besluitvorming de volgende commissies ingesteld:

- Governance en Risk Commissie;
- Pensioencommissie;
- Communicatiecommissie;
- Financiële Commissie;
- Beleggingscommissie.

De commissies zijn samengesteld uit bestuursleden. De beleggingscommissie krijgt daarnaast ondersteuning van de secretaris van het bestuur, de senior pension manager en een investment consultant van Towers Watson.

Het Fonds heeft een Verantwoordingsorgaan (VO) ingesteld dat met ingang van 1 juli 2014 conform de bepalingen van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen is samengesteld en functioneert. Het VO bestaat uit vijf leden.

Het Verantwoordingsorgaan wordt ruimschoots, frequent en gestructureerd van informatie voorzien middels een eigen *library* in het ICT-systeem, toegang tot de Towers Watson-portal en de website. Het Verantwoordingsorgaan heeft een eigen opleidingsbudget.

Het Fonds heeft het intern toezicht vorm gegeven middels visitatie, die eenmaal per drie jaar zal plaatsvinden. De in dat kader benoemde visitatiecommissie zal het beleid van het bestuur evalueren en toetsen. De taken en bevoegdheden van de visitatiecommissie zijn in een reglement vastgelegd.

Het Fonds voert een pensioenregeling uit die gekenmerkt is als een uitkeringsregeling. In de loop van 2014 is overleg gevoerd over de in te voeren aanpassingen ten gevolge van de nieuwe fiscale wetgeving per 1 januari 2015. Dientengevolge heeft er per 1 januari 2015 een (actuarieel neutrale) conversie plaats gevonden van de opgebouwde aanspraken ouderdomspensioen ingaand 62 of 65 jaar, naar een ingangsdatum 67 jaar met een opbouwpercentage van 1,875%. Daarnaast is er voor de basispensioenregeling een plafond ingevoerd van € 101.583,-

---

De toeslagverlening in de regeling is voorwaardelijk, waarbij met ingang van 2014 geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen actieven en niet-actieven. Voor beide categorieën geldt als indexatiegrondslag de CPI-afgeleid.

De dagelijkse voorbereidende en ondersteunende beleidstaken worden uitgevoerd door de secretaris van het bestuur van het Fonds en de senior pension manager (een werknemer van de sponsor). Deze functionarissen zijn verantwoordelijk voor de controle op de uitbestede taken. Zij worden bij hun werkzaamheden ondersteund door de adviserend actuaris van Towers Watson. De hiermee samenhangende kosten komen direct ten laste van het Fonds.

De uitkerings- en financiële administratie van het Fonds is sinds september 2011 uitbesteed aan Syntrus Achmea en het vermogensbeheer aan DB Advisors. Towers Watson treedt op als adviserend en als certificerend actuaris en KPMG is de externe accountant van het Fonds.

3. Bevindingen

a. Opvolging aanbevelingen (algehele) visitatie 2014

Het bestuur heeft in de bestuursvergadering van 21 augustus 2015 de stand van zaken met betrekking tot de opvolging van de aanbevelingen geïnventariseerd en besproken.

In het jaarverslag is de opvolging opgenomen. Hieronder een explicietere uitwerking van de punten:

- In het jaarverslag rapporteert het bestuur *onder een eigen kopje “klachten en incidenten” (pagina 5)* over de behandeling van ontvangen klachten en geschillen
- Bij de besluitvorming wordt aandacht geschonken aan de evenwichtige afweging van de belangen en in de verslagen van bestuursvergaderingen wordt deze afweging - waar nodig - expliciet vermeld.
- In jaarverslag 2014 wordt melding gemaakt van de navolging van de Code Pensioenfondsen (pagina 4 in het voorwoord). Daarnaast zijn de verschillende aanbevelingen in het verslag over andere onderwerpen meegenomen.
- Periodieke analyse houdbaarheid bedrijfsmodel langere termijn
Eerste Strategische Discussie 27 augustus 2015. Op deelgebieden discussies o.a. Asset en Liability Management Studie 2014, CEM Benchmarking 2014;
- Het bestuur heeft het onderzoek naar de gevolgen van het nFTK op beleggingsstrategie en strategische mix voortgezet blijkend uit een nieuwe ALM-studie in 2014, en de renteontwikkeling 2014 i.v.m. re-strike swaps.
- Het bestuur heeft de set parameters die DNB hanteert inzake de houdbaarheid van het bedrijfsmodel van het Fonds meegenomen in de ALM-studie en de strategische toekomstige ontwikkeling van het krimpende bestand aan actieven doorgerekend o.b.v. afspraken met werkgever.
- Procedures m.b.t. beleggingen in vreemde valuta aanpassen.
De procedures zijn intern bij vermogensbeheerder Deutsche Asset Wealth Management gecontroleerd en waar nodig aangescherpt.
- In alle voorlichtingsactiviteiten wijst het bestuur op risico's zoals voorbehoud regeling, beleggingsrisico's e.d.

Niet opgevolgd heeft het bestuur de aanbeveling de functies van certificerend en adviserend actuaris niet bij één organisatie te beleggen. Volgens het bestuur levert dit gezien de strikte scheiding geen ongewenste gevolgen op. De VC kan dat billijken, maar beveelt het bestuur aan dit goed te blijven monitoren.

Oordeel

Het bestuur heeft de aanbevelingen van de visitatiecommissie bona fide afgewogen, voor het merendeel opgevolgd en niet-opvolging (één aanbeveling) gemotiveerd. De VC is van oordeel dat het bestuur daarmee adequaat aandacht heeft geschonken aan de aanbevelingen.

Aanbeveling

De scheiding tussen adviserend en certificerend actuaris goed te blijven monitoren.

b. Algemene gang van zaken

Toekomst Fonds

Als gevolg van een grote reorganisatie bij de onderneming is het actieve personeelsbestand met ca. 40% afgenomen (ultimo 2011: 1483 actieven; 2014: 861). Het bestuur verwacht op middellange termijn een verdere teruggang en houdt in de ALM-studie rekening met een daling in de jaren 2015-2020 van 5%/5%/5%/3%/3%. Door de onderneming is een werkgroep ingesteld die zich bezig houdt met de toekomst van het Fonds. De onderneming heeft het bestuur uitgenodigd te participeren in die werkgroep. In overleg met sociale partners is de werkgroep gestart met een verkennend marktonderzoek naar de mogelijke toetreding tot een APF als één van de toekomstscenario's.

Het is van belang dat de uit deze werkgroep voortvloeiende activiteiten voor het Fonds niet ten koste gaan van de eigen verantwoordelijkheden van het bestuur met name waar het gaat om een evenwichtige belangenafweging.

De VC doet de aanbeveling aan het bestuur alert te blijven op het zuiver houden van haar eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden in het licht van de voortgang van het werk van werkgroep. Daarbij dient ook sprake te zijn van een transparante vastlegging van de activiteiten van en discussies en besluitvorming in het bestuur aangaande dit project, vanaf het moment dat het Fonds is betrokken bij het initiatief medio 2015.

Implementatie nFTK

De visitatiecommissie heeft kennis kunnen nemen van de wijze waarop het Fonds de implementatie van het nFTK ter hand heeft genomen. Daarbij is het door DNB aangegeven tijdsschema gevolgd. De uit de implementatie nFTK voortvloeiende acties zijn door het bestuur genomen en voor zover noodzakelijk in de documentatie van het Fonds vastgelegd.

Het bestuur heeft overleg gevoerd met werkgever en vakorganisaties ('sociale partners') over de risicohouding. De sociale partners waren positief over de 'prudente' risicohouding en de extra premiebijdragen van de werkgever. Het Fonds heeft op basis van de door het bestuur vastgestelde risicohouding de aanvangs-haalbaarheidstoets laten uitvoeren en de resultaten daarvan zijn besproken binnen

---

het bestuur en met sociale partners en het VO. Met betrekking tot de risicohouding zijn de ondergrenzen vastgesteld en ter advies voorgelegd aan het VO dat positief heeft gereageerd. Het beleggingsbeleid is niet aangepast.

Het bestuur is van mening dat de implementatie van het nFTK op adequate wijze binnen het Fonds is gerealiseerd.

De visitatiecommissie kan de mening van het bestuur met betrekking tot de implementatie van het nFTK volgen.

Externe verslaggeving

De jaarrekening 2014 is voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. De certificerend actuaris heeft geconcludeerd dat de technische voorzieningen toereikend zijn vastgesteld en dat de vermogenspositie van het Fonds voldoende is. Aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet is voldaan.

In het bestuursverslag geeft het bestuur aan op alle relevante punten de normen uit de Code Pensioenfondsen te willen naleven. De actiepunten met betrekking tot enkele normen zijn in de loop van 2014 tot uitvoering gebracht. Het Fonds is daarmee compliant met de Code Pensioenfondsen.

In het bestuursverslag worden de uitvoeringskosten van het Fonds en de kosten vermogensbeheer toegelicht. De kosten van de uitvoering van de pensioenregeling bedragen € 645 per deelnemer. De stijging ten opzichte van 2013 (€ 563) is geheel veroorzaakt door de krimp in het aantal deelnemers, waarmee het Fonds ten gevolge van de reorganisaties in de jaren 2013 en 2014 te kampen heeft gehad. De kosten van het vermogensbeheer ad 0,46% (2013: 0,51%) zijn lager dan de gemiddelde kosten van alle Nederlandse pensioenfondsen. Het Fonds heeft in 2015 - net als in 2014 - een analyse van de vermogens- en pensioenbeheerkosten laten uitvoeren door CEM-benchmarking. Ook daaruit blijkt dat de vermogensbeheerkosten van het Fonds gunstiger zijn dan die van de peergroep. De pensioenbeheerkosten liggen daarentegen hoger dan de peergroep. Gezien de samenstelling van de peergroep (voornamelijk (veel) grotere pensioenfondsen) acht de visitatiecommissie dat niet onlogisch.

De gegeven toelichting is overeenkomstig de “Aanbevelingen Uitvoeringskosten” van de Pensioenfederatie behoudens het feit dat geen inzicht wordt gegeven in de transactiekosten.

In het jaarverslag 2014 zijn de verslagen opgenomen van de laatste visitatie in 2014 bij het Fonds inclusief de reactie van het bestuur daarop alsmede het verslag van het VO. Het algemeen oordeel van het VO over het bestuur is positief.

Op grond van de gevoerde gesprekken en de ontvangen documentatie is de visitatiecommissie van oordeel dat in materiële zin aan de externe rapportagenormen is voldaan met uitzondering van de toelichting op de transactiekosten.

De VC beveelt het bestuur aan de transactiekosten te rapporteren in het jaarverslag.

Uitbesteding

Het Fonds heeft het pensioen- en vermogensbeheer en administratie volledig uitbesteed aan externe dienstverleners. In de ABTN is de organisatie binnen het Fonds alsmede het beleid van het Fonds met betrekking tot de uitbesteding op adequate wijze omschreven. In overleg met de actuaris is de uitbestedingsprocedure als opgenomen in de ABTN aangescherpt in het licht van de nieuwe wetgeving en de ‘guidance’ terzake van DNB. De governancestructuur van het Fonds is erop gericht om op adequate wijze invulling te geven aan het uitbestedingsbeleid. De beoordeling van de externe dienstverleners vormt ook onderdeel van de jaarlijkse ‘agendacyclus’ als onderdeel van de ‘raamagenda’s van het bestuur.

Naar de mening van het bestuur voldoet het uitbestedingsbeleid van het Fonds aan de daarvoor geldende wet- en regelgeving.

Op basis van de beschikbare documentatie, de gesprekken en de wijze waarop het Fonds invulling geeft aan het uitbestedingsbeleid concludeert de visitatiecommissie positief over de wijze van uitbesteding door het Fonds. Zij heeft dan ook geen verdere aanbevelingen.

c. Governance

Algemene taak Fonds

Het Fonds voert de pensioenovereenkomst uit op basis van de uitvoeringsovereenkomst met Deutsche Bank AG d.d. 21 augustus 2015, die ingaat op 1 september 2015. Deze overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd.

Waarborging goed bestuur - Code Pensioenfondsen

Het bestuur heeft zich gecommitteerd aan de integrale toepassing van de normen als genoemd in de Code Pensioenfondsen en in het Jaarverslag 2014 vermeld. Het bestuur is ingericht volgens het paritaire bestuursmodel. Het bestuur bestaat uit vier vertegenwoordigers van de werkgever en drie vertegenwoordigers van de werknemers en één vertegenwoordiger namens de gepensioneerden. De zittingsduur van de bestuursleden is sinds 1 juli 2014 beperkt tot twee periodes van elk vier jaar. De geschiktheid van de bestuursleden vormt het onderwerp van het hiernavolgende hoofdstuk “Geschiktheid”. Taken en bevoegdheden van het bestuur zijn vastgelegd in de Statuten (versie 2014). Die Statuten zijn door het bestuur in de loop van 2015 op hun actualiteit en relevantie onderzocht en in orde bevonden.

Het bestuur heeft een missie geformuleerd alsmede daaruit afgeleide doelstellingen. Het document is opgenomen als bijlage bij de ABTN.

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de bestaande governance structuur binnen het Fonds een goede aansturing van het Fonds mogelijk maakt. De oordeelsvorming en besluitvorming van het bestuur heeft op toereikende en evenwichtige wijze plaatsgevonden op grond van een goede voorbereiding en documentatie van de in de bestuursvergaderingen te behandelen onderwerpen. De bestuursondersteuning en de controle op de aan derden uitbesteede werkzaamheden volgens door het bestuur goedgekeurde controle frameworks (CFW Administratie resp. Beleggingscommissie), wordt uitgevoerd door de beleidsonder-

steunende afdeling, bestaande uit de senior pension manager en de secretaris van het bestuur. De senior pension manager is gedetacheerd door Deutsche Bank AG, kantoor Amsterdam. Hiervoor is een SLA afgesloten met die partij.

Het bestuur maakt gebruik van beleidsadviescommissies voor een vijftal aandachtsgebieden. Naast de commissies werkt het bestuur met een dagelijks bestuur bestaande uit de voorzitter en de secretaris. Aan het dagelijks bestuur zijn taken op het gebied van overleg en communicatie met derden gedelegeerd. Hieronder kunnen o.a. deelnemersvergadering, verantwoordingsorgaan, en officiële instanties als DNB/AFM vallen. Samenstelling, taken en bevoegdheden van de commissies zijn vastgelegd in het Geschiktheidsplan.

Bij de vergaderingen van het bestuur zijn de senior pension manager en - afhankelijk van het onderwerp - andere externe deskundigen aanwezig.

Het pensioen- en vermogensbeheer zijn volledig uitbesteed. Het Fonds beschikt over een beschrijving van de uitbestede werkzaamheden op pensioen- en vermogensgebied en er zijn tevens afspraken gemaakt over de kwaliteit van de dienstverlening, die in een SLA zijn vastgelegd. Dit geldt ook voor de certificerend actuaaris. Met betrekking tot het vermogensbeheer zijn richtlijnen opgesteld. De rapportages over het pensioenbeheer en het vermogensbeheer zijn helder en geven het bestuur voldoende inzicht om zelfstandig tot een oordeel te komen.

De notulen van de bestuursvergaderingen zijn helder en overzichtelijk. De notulen voorzien in een actiepunten- en besluitenlijst. De visitatiecommissie doet daarbij wel de algemene aanbeveling in de verslaglegging expliciet aandacht te (blijven) geven aan de wijze waarop de vereiste evenwichtige belangenafweging bij de besluitvorming wordt betrokken.

Het Fonds kent een klachten- en geschillenregeling met een beroepsmogelijkheid. Het aantal klachten is zeer gering. Het bestuur doet in het Jaarverslag mededeling over aantal, aard en afdoening van de ontvangen klachten/geschillen.

Het Fonds houdt een lijst van (neven)functies van de bestuursleden en andere betrokkenen bij. Deze lijst wordt jaarlijks geactualiseerd.

Het bestuur heeft een compliance officer aangesteld die bewaakt dat het Pensioenfonds voldoet aan de voor het Fonds van toepassing zijnde actuele wet- en regelgeving op het gebied van compliance. Verder is de compliance officer belast met het toezicht op de naleving van de bepalingen uit de gedragscode die gelden voor de bestuursleden. De taken en bevoegdheden van de compliance officer van het Fonds zijn vastgelegd in de gedragscode. De compliance officer rapporteert jaarlijks schriftelijk aan het bestuur over zijn bevindingen inzake compliance.

Het Fonds beschikt over een klokkenluidersregeling en heeft verder te maken met de additionele compliance voorschriften die gelden voor de sector waarin het Fonds werkzaam is.

Verantwoording

Het bestuur legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan (hierna VO).

De samenstelling van het Verantwoordingsorgaan (hierna: VO) is vastgesteld (evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen) als volgt: één vertegenwoordiger van de werkgever, drie vertegenwoordigers van de actieven en een lid uit de groep pensioengerechtigden. Het bestuur heeft geen vertegenwoordiging van de gewezen deelnemers in het VO voorzien.

De taken en bevoegdheden van het VO zijn uitgewerkt in een huishoudelijk reglement (2014). Het bestuur betreft het VO nauw bij de fondszaken door enerzijds een frequent overleg van een vertegenwoordiging van het bestuur met het VO en anderzijds het VO uit te nodigen aanwezig te zijn bij relevant geachte presentaties in de bestuursvergadering. Het VO geeft blijk van een positief kritische opstelling. Van de vergaderingen van het VO worden notulen gemaakt die een goede beschrijving zijn van het verloop van de vergaderingen. De relatie tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan geeft de visitatiecommissie geen aanleiding tot verdere opmerkingen.

Intern toezicht

Met het oog op de thans verplicht jaarlijkse visitatie heeft het bestuur een driejaarlijks Visitatieplan vastgesteld. In dit plan zijn de procedures opgenomen en is een voorlopige opstelling van de te behandelen onderwerpen opgenomen. De onderhavige visitatie is de tweede in deze cyclus. Tevens zijn er afspraken gemaakt over het jaarlijks vervangen van ten minste één lid van de visitatiecommissie in de komende drie jaar.

Het Verantwoordingsorgaan is betrokken geweest bij de aanstelling van de visitatiecommissie.

Beheerste en integere bedrijfsvoering

De door en ten behoeve van het Fonds gehanteerde processen/procedures zijn zodanig dat er naar de mening van de visitatiecommissie wordt voldaan aan een adequate inrichting in lijn met de wettelijke vereisten. Er is onder andere sprake van een geformaliseerde vastlegging inclusief de vereiste interne beheersingsmaatregelen (zoals het vier-ogen-principe), er is sprake van een periodieke toetsing van de toereikende werking van het interne beheersingsstelsel en er is sprake van een directe bijstelling op basis van opgedane ervaringen en/of veranderende omstandigheden. Het uitbestedingsbeleid en de uitbestedingsrisico's van het Fonds zijn in een beleidsnotitie vastgelegd (april 2014). Van de externe partijen wordt met betrekking tot hun interne processen en procedures een verklaring ontvangen, waaruit blijkt dat de risico's adequaat beheerst worden, zoals een 'In Control' Verklaring naast de ISAE 3402 rapportage. De ISAE-rapportage wordt jaarlijks door de Governance en Risk commissie beoordeeld en hun oordeel wordt ter kennis gebracht aan het bestuur. Over 2014 zijn geen bijzonderheden gerapporteerd.

In de bestuurscyclus worden de bij het Fonds betrokken externe partijen periodiek geëvalueerd.

De kwaliteit van de informatiebeveiliging is gezien de toenemende dreiging van *cybercrime* een belangrijk thema geworden. DNB heeft daartoe een Toetsingskader Informatiebeveiliging voor periodieke self-assessment opgesteld. Het Fonds heeft eerder dit jaar met de uitvoeringsorganisatie (Syntrus Achmea) besproken of de informatiebeveiliging van het Fonds voldoet aan het vereiste volwassenheidsniveau "3" ("aantoonbare werking") c.q. vanaf 1-6-2015 (op onderdelen) niveau '4' ("processen controleerbaar en meetbaar"). Dat bleek het geval te zijn en zal in de volgende ISAE-rapportage 2014 vermeld worden.

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat in algemene zin aan de (wettelijke) normen voor uitbesteding wordt voldaan.

Zonder aan dit oordeel afbreuk te doen, beveelt de VC het bestuur aan na te gaan of binnen de eigen organisatie ook voldaan wordt aan deze informatie-beveiligingseisen.

Beloningsbeleid

De bestuursleden ontvangen geen beloning uit hoofde van hun bestuursfunctie. De pensioenmanager is gedetacheerd bij het Fonds, maar is in dienst bij de werkgever en wordt beloond overeenkomstig de daar geldende arbeidsvoorwaarden.

Integriteit

Het algemene beleid met betrekking tot integriteit is vastgelegd in de beleidsnotitie 'Integrity risk analyses' (mei 2015). In deze notitie worden de relevante risico's geïdentificeerd, de kans en impact vastgesteld en beheersmaatregelen vastgesteld (zowel 'preventive controls' als 'detective controls').

Voorts heeft het bestuur een beleid ter voorkoming van belangenverstremgeling ontwikkeld. Onder belangenverstremgeling wordt verstaan de mogelijke verstremgeling van belangen op persoonlijk versus professioneel en financieel gebied door betrokkenen, die in een bepaalde functie (on-)bewust zou kunnen ontstaan. Het bestuur heeft ook het Self-assessment Belangenverstremgeling uitgevoerd en het resultaat daarvan aan DNB gemeld. Op één onderdeel scoorde het Fonds niet voldoende. Op basis van de terugkoppeling van DNB op het self-assessment belangenverstremgeling en in overleg met DNB heeft het Fonds de voorgestelde regeling op één onderdeel aangepast en wordt met ingang van 2015 door de Compliance-officer van het Fonds jaarlijks (in plaats van eenmalig) van alle beleidsbepalers een verklaring verlangd, dat zij geen privérelaties met leveranciers of partijen waaraan werkzaamheden zijn uitbesteed, hebben. Een overzicht van nevenfuncties wordt jaarlijks geactualiseerd en geen nevenfuncties mogen worden aangenomen zonder akkoord van de compliance-officer en het bestuur.

Het Fonds heeft ook een integriteitsanalyse gemaakt en de uitkomsten daarvan met DNB gedeeld. De analyse dient naar het oordeel van DNB te worden verfijnd. In overleg met en ondersteuning van de afdeling compliance en de externe accountant (EY) wil het bestuur per 1 januari 2016 kunnen beschikken over een integriteitsanalyse die voldoet aan de eisen van DNB.

Ten slotte heeft het bestuur een Beleidsregel incidenten vastgesteld (augustus 2015) waarin de procedures en maatregelen zijn vastgelegd in geval van gedragingen of gebeurtenissen die een ernstig gevaar vormen voor de integere uitoefening van het bedrijf of gedragingen of gebeurtenissen die in potentie kunnen leiden tot een probleem met de toezichthouder(s), reputatie of financieel risico voor de organisatie.

Escalatie van mogelijke schending van deze richtlijnen gaat direct naar de Compliance-officer van het Fonds, onder informatie verstrekking aan de voorzitter. Mogelijke vermoedens over het niet-naleven van deze richtlijnen kunnen direct gemeld worden aan Compliance-officer.

Compliance

Jaarlijks wordt de opvolging door de bestuursleden van de Code Pensioenfondsen, de 'Code of Business Conducts and Ethics' en de controle op belangenverstrengeling getoetst door Compliance-officer. Hierover wordt schriftelijk verslag gedaan aan het dagelijks bestuur van het Pensioenfonds. Het gehele integriteitsbeleid zowel de risicoanalyse als de genomen maatregelen worden eveneens jaarlijks door het Bestuur geëvalueerd.

Oordeel visitatiecommissie

De visitatiecommissie is van oordeel dat het Fonds zijn organisatie zodanig heeft ingericht dat goed bestuur en integere en beheerste bedrijfsvoering zijn gewaarborgd waardoor er:

- i. verantwoording wordt afgelegd aan de aanspraak- en pensioengerechtigden en de werkgever, waarvoor bij het Fonds een verantwoordingsorgaan is ingesteld;
- ii. intern toezicht is, waarvoor de onderhavige visitatiecommissie is aangesteld; en:
- iii. de normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' als vastgelegd in de Code Pensioenfondsen worden gevolgd of dat daarvan door het bestuur weloverwogen wordt afgeweken.

d. Deskundigheid/geschiktheid

Het Fonds heeft de beschikking over een geschiktheidsplan. Hierin wordt ondermeer de opleidingshistorie van het bestuur vastgelegd. Uit bijlage 1 bij dit plan blijkt dat het bestuur over voldoende deskundigheid beschikt. Er wordt voldoende aandacht besteed aan de geschiktheid van de individuele bestuursleden en van het bestuur als geheel.

Het bestuur is naar leeftijd en geslacht pluriform samengesteld.

Uit bijlage 6 zou kunnen worden afgeleid dat alle bestuursleden geschiktheidsniveau A bezitten. Gezien het opleidings- en ervaringsniveau van de bestuursleden is dit mogelijk conservatief ingeschat. Het Fonds geeft er echter de voorkeur aan om de geschiktheidsniveaus te conformeren aan de trainingscyclus van het ingehuurde opleidingsbureau. Het is de bedoeling dat alle bestuursleden daar een opleiding op niveau B volgen.

In bijlage 3 bij het geschiktheidsplan zijn summier profielen van de diverse bestuursfuncties opgenomen. Wanneer een vacature moet worden vervuld worden deze profielen ten behoeve van de werving nader uitgewerkt.

Het Fonds is van mening dat bestuursleden voldoende tijd beschikbaar hebben voor de uitoefening van hun taak. De steeds toenemende eisen zijn wel mede aanleiding voor de eerdergenoemde heroverweging over de toekomst van het Fonds.

Het Fonds heeft een proces voor de evaluatie van het functioneren van de bestuursleden en van het bestuur als geheel. Er vindt een jaarlijkse schriftelijke beoordeling plaats van bestuursleden door de voorzitter. In 2015 heeft een gezamenlijke sessie plaatsgevonden, waarin het functioneren van het bestuur op

---

hoofdpijnen is besproken. Er heeft geen zelfevaluatie onder leiding van een derde plaatsgevonden.

Het Fonds is van mening dat zij aan de wettelijke eisen met betrekking tot geschiktheid alsmede aan de desbetreffende normen uit de Code Pensioenfondsen heeft voldaan.

Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de visitatiecommissie aan om de functieprofielen bij het geschiktheidsplan uit te breiden tot op het niveau dat gebruikt wordt bij het vervullen van een vacature.

e. Beleggingen

In deze paragraaf beschrijven wij op hoofdpijnen de normen waaraan wij het beleid, de gang van zaken, de risicobeheersing en de evenwichtige belangenbehartiging ten aanzien van beleggingen hebben getoetst. Bij de beschrijving van onze bevindingen noemen wij deze normen slechts op hoofdpijnen.

Strategie en algemene oriëntatie

De beleggingen van het Fonds bedroegen ultimo derde kwartaal 2015 € 318.540. Hiermee staat het Fonds op plaats 146 (van de 234 fondsen met eigen beleggingen). De gerapporteerde rendementen over het eerste, tweede en derde kwartaal waren respectievelijk 15,3%, -/-17,3% en 1,2%, en het ongewogen cumulatieve rendement over 2015 is -/-3%. De rangorde (uit 229 fondsen die hun rendement rapporteerden) was respectievelijk 19, 226, 10 en 207 (Bron: Statistieken DNB).

Het strategisch beleggingsbeleid en de beleggingscyclus zijn toereikend vastgelegd in de ABTN. Het beleid is in de afgelopen periode sterk in beweging geweest. In 2014 heeft het Fonds besloten om een groot deel van de aandelenportefeuille te beleggen op basis van fundamentele analyses, het zogenoemde cash return on capital invested (CROCI). Hierdoor had de beleggingsportefeuille gedurende 2014 een aanzienlijke omloopsnelheid; het Fonds voert hierover nog overleg met de vermogensbeheerder. De CROCI benadering is vorm gegeven door middel van het beleggen in individuele aandelen.

De CROCI portefeuille van het Fonds heeft in 2015 slechter gepresteerd dan de benchmark als gevolg van een tactische onderweging in financiële instellingen en de ontwikkelingen in de energiesector.

De ontwikkelingen in 2015 hebben het Fonds tot het inzicht doen komen dat actief beleggen geen meerwaarde heeft en zal de strategie wijzigen naar passief. Hiermee zal ook de CROCI aanpak (waarvan de transacties in individuele aandelen ten behoeve van de periodieke aanpassingen aan de normportefeuille te bewerkelijk bleken) worden verlaten.

Het Fonds is van mening dat met de formulering en de uitvoering van het beleggingsbeleid de belangen van alle betrokken partijen evenwichtig worden behartigd.

Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan deze conclusie beveelt de visitatiecommissie een kritische analyse aan van de “beliefs” van het Fonds met betrekking tot het formuleren van een beleggingsbeleid op lange termijn dat het best past bij de missie van het Fonds. Wellicht biedt een dergelijke analyse handvatten om de noodzaak van scherpe beleidswijzigingen (zoals in CROCI in 2014 en uit CROCI in 2015) tot een minimum te beperken.

Eisen ten aanzien van beleggingen

Het Fonds belegt overwegend in waarden die een marktnotering hebben en gemakkelijk liquideerbaar zijn als dat nodig blijkt te zijn. Derivaten worden uitsluitend gebruikt voor vermindering van het risicoprofiel of voor het vergemakkelijken van een doeltreffend portefeuillebeheer.

De strategische renteafdekking is gesteld op 80% van de fluctuaties in de pensioenvoorziening op basis van marktrente. De renteafdekking wordt door een onafhankelijke partij nagecalculeerd. Bij het volgen van het renterisico wordt niet alleen de delta, maar ook de convexiteit van de rentecurve in relatie tot plotselinge renteschokken in overweging genomen. De ex-post renteafdekking blijft binnen een redelijke marge rondom de strategische doelstelling. Het Fonds voert regelmatig overleg met de vermogensbeheerder over het onderpand beheer en geeft instructies met betrekking tot het afwikkelen van derivaten en het herbeleggen van alsdan vrijkomend onderpand als daartoe aanleiding is.

Het Fonds houdt liquide middelen aan bij de bewaarder (State Street) ten behoeve van de derivaten en om snel te kunnen reageren op marktontwikkelingen. Er is geen formele limiet geformuleerd met betrekking tot het maximaal aan te houden saldo.

Het Fonds is van mening dat zij aan de eisen ten aanzien van beleggingen voldoet.

Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan deze conclusie beveelt de visitatiecommissie aan om een limiet ten aanzien van het bij één partij aan te houden saldo liquide middelen expliciet te formuleren en vast te leggen.

Uitvoering en uitbesteding

Het vermogensbeheer wordt uitgevoerd door een dochtermaatschappij van Deutsche Bank. Gezien de gedetailleerdheid van de rapportage, de onafhankelijke nacalculatie van het renterisico, de onafhankelijke bewaarder, de kritische noten die blijkens notulen worden gemaakt bij het beleggingsresultaat en de periodieke benchmarking van de kosten is er voldoende countervailing power aanwezig.

Het Fonds is vrij in de keuze van de vermogensbeheerder en heeft de mogelijkheid te veranderen als de huidige beheerder onvoldoende presteert. Het Fonds zal hierbij een afweging maken tussen de transactiekosten die een wijziging met zich meebrengt en de voordelen die het wisselen van beheerder heeft.

Het Fonds is van mening dat aan de normen met betrekking tot uitvoering en uitbesteding van beleggingsactiviteiten wordt voldaan.

Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Waardering, rapportage en resultaat

De jaarrekening 2014 is voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring.

De beleggingen hebben overwegend een marktnotering. Dit geldt ook voor de beleggingen in infrastructuur die zijn ondergebracht in een beleggingsfonds dat op de effectenbeurs is genoteerd.

De waardering van de rentederivaten wordt periodiek door Towers Watson getoetst. Het Fonds is van mening dat aan de normen met betrekking tot de beheersing van de processen rond waardering en resultaatbepaling wordt voldaan.

Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Het Fonds gaat in de ABTN en de beleggingsbeginselen summierlijk in op de beleidsaspecten van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De verantwoording hierover aan belanghebbenden voldoet niet aan de normen (waaronder CP 27 - 29). Dit is recentelijk geconstateerd door DNB.

Het Fonds is voornemens de informatie over maatschappelijk verantwoord beleggen aan belanghebbenden te verstrekken.

De visitatiecommissie volgt het Fonds in het voornemen om de aanwijzing van DNB met betrekking tot de informatievoorziening omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen op te volgen.

Prudent person regels

Het Fonds is van oordeel dat zij voldoet aan alle aspecten van de prudent person regel. De certificerend actuaaris concludeert dat het beleggingsbeleid conform de prudent person regel is vormgegeven.

Op grond van de overgelegde documenten en gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie deze mening van het Fonds.

---

f. Risico's

Bestuur, bedrijfsvoering en risicomanagement

Het risicobeheer wordt behandeld in de ABTN. Alle wijzigingen naar aanleiding van het nFTK zijn inmiddels doorgevoerd. Dit alles inclusief een haalbaarheidstoets en een aanpassing van het financiële crisisplan als onderdeel van de ABTN.

Om het uitbestedingsrisico te monitoren maakt het bestuur gebruik van “control frameworks”. Dat geldt zowel voor het vermogensbeheer als de administratie.

Wat het vermogensbeheer betreft heeft de accountant van het Fonds (KPMG Nederland) een afspraak met KPMG Luxemburg over de controles van de beleggingsvehicules in Luxemburg met inzicht in deze controle en de materialiteitseisen. Op basis hiervan heeft KPMG verklaard dat zij in voldoende mate beschikken over gegevens en inzicht om een goedkeurende verklaring te kunnen afgeven ook over de onderdelen van de asset pooling. Voorts is er via asset management inzicht in het Custody ISAE 3402 rapport voor het Fonds en de accountant van het Fonds. Wat het pensioenbeheer betreft ontvangt het Fonds een ISAE 3402 verklaring van Syntrus Achmea. De IASE 3402 verklaring worden door het Fonds jaarlijks bestudeerd.

Het Fonds volgt de wijzigingen in de wet- en regelgeving actief, laat zich hierbij zo nodig adviseren door externe adviseurs en beheerst op deze wijze de juridische en compliance risico's.

Dor het grillige verloop van de rente in 2015 zal het resultaat van de renteafdekking minder goed zijn dan in 2014. OP dit moment wordt een verdere analyse uitgevoerd. Het bestuur en haar adviseur volgen de renteafdekking nauwgezet.

Het Fonds belegt maximaal 15% van het vermogen in zakelijke waarden. Ter compensatie van dit lage percentage voldoet de werkgever jaarlijks een extra bijdrage. Die bijdrage is vastgelegd in de getekende uitvoeringsovereenkomst. In die overeenkomst is tevens vastgelegd dat bij beëindiging de toekomstige kosten om de pensioenen te kunnen afwikkelen moeten worden voldaan.

De krimp in het deelnemersbestand zal minder groot zijn dan tot nu toe is de verwachting van het bestuur. Het bestuur houdt daar in haar strategie rekening mee.

Het inflatierisico wordt niet afgedekt. De visitatiecommissie beveelt aan dit risico wel te blijven monitoren.

De meest recent uitgevoerde ALM studie heeft niet geleid tot aanpassingen in het risico beleid.

De kostenvoorziening in de VPV is recentelijk nog eens getoetst en heeft er toe geleid dat die kostenvoorziening is verhoogd van 2,5% naar 3%.

Samenvattend is het Fonds van mening dat voldaan wordt aan de normen met betrekking tot goed bestuur, beheerste en integere bedrijfsvoering, uitbesteding en integraal risicobeheer.

Op grond van de overgelegde documenten en gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie deze mening van het Fonds.

Risicohouding

Het Fonds heeft een Aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. De risicohouding van het Fonds is vastgesteld na overleg met sociale partners. De risicohouding is op 1 oktober 2015 aan DNB gemeld. Het Fonds is van mening hiermee te hebben voldaan aan de normen op het gebied van het bepalen van de risicohouding.

Op grond van de overgelegde documenten en gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie deze mening van het Fonds.

g. Communicatie

Informatieverplichtingen

Het Fonds verstrekt met gebruikmaking van diverse middelen veel informatie aan de deelnemers. Naast de communicatie in de vorm van nieuwsbrieven, maakt zij met name gebruik van de website, voorlichtingsbijeenkomsten en persoonlijk overleg om (gewezen) deelnemers van de laatste ontwikkelingen op de hoogte te brengen. Tevens wordt ook via de OR en afdelingsoverleg door de hoofden van afdelingen gecommuniceerd.

Volgens artikel 57A van de pensioenwet behoort op de website van het Fonds een aantal zaken te staan. (onder andere: uitvoeringskosten, financieel crisisplan, en herstelplan). De visitatiecommissie beveelt aan hier rekening mee te houden bij de update van de website.

Het bestuur organiseert periodieke deelnemersbijeenkomsten en geeft aan dat de opkomst daarbij niet als hoog kan worden gekwalificeerd. De opkomst hangt ook sterk samen met de onderwerpen die in die bijeenkomst worden behandeld. De bijeenkomst over de nieuwe pensioenregeling was de opkomst tussen 30 en 40%.

De effectiviteit van de ingezette communicatie middelen wordt door het bestuur gemeten via het communicatiepanel en indien gewenst door een te houden enquête. In de communicatie wordt naar doelgroepen binnen de actieve deelnemers onderscheiden. Over de risicohouding van het Fonds wordt niet actief met de deelnemers gecommuniceerd. Die risicohouding wordt wel besproken met sociale partners. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn aan de deelnemers ter beschikking gesteld. Het Fonds is van mening dat in materiële zin aan de wettelijke eisen van informatieverstrekking wordt voldaan.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan deze conclusie beveelt de visitatiecommissie aan na te gaan of de nieuwe website in overeenstemming is met artikel 57A van de Pensioenwet.

Communicatiebeleid

Het bestuur communiceert actief en met diverse communicatiemiddelen. Het Fonds beschikt over een communicatie(beleids)plan, waarin een en ander in een samenhangend geheel is geplaatst en een duidelijke richting aan de communicatie wordt gegeven. De aangepaste website en de pensioenplanner zijn al gereed. De Pensioen 1-2-3 en nieuwe nieuwsbrieven zijn onderdeel van een project met Syntrus Achmea dat op 1 juli 2016 zal zijn afgerond. In verband met de

inwerkingtreding van de Wet Pensioencommunicatie in juli 2015 en de daarin opgenomen eisen aan pensioencommunicatie, heeft het Fonds aangegeven de komende maanden verder invulling te willen geven aan het communicatieplan.

Het Fonds is van mening dat in materiële zin sprake is van een adequaat communicatiebeleid.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

Zonder afbreuk te doen aan deze conclusie beveelt de visitatiecommissie aan het communicatiebeleidsplan in overeenstemming te brengen met de Wet Pensioencommunicatie.

Utrecht, 4 januari 2016
De visitatiecommissie

Gerrit Euverman

Henk Hanneman

Niek de Jager

Beperking verspreiding

Het visitatierapport is uitsluitend opgesteld voor gebruik door de Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland en mag zonder onze toestemming vooraf niet aan derden worden verstrekt, behoudens aan de externe toezichthouders. Als gevolg hiervan accepteren wij geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid tegenover ieder andere persoon die dit verslag in handen krijgt of ter inzage krijgt.

Bijlage 1: Korte samenvatting van aanbevelingen

a. Follow-up aanbevelingen jaarlijkse visitatie 2014

- De scheiding tussen adviserend en certificerend actuaris goed blijven monitoren.

b. Algemeen

- Alert blijven op het zuiver houden van haar eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden in het licht van de voortgang van het werk van werkgroep “Toekomst Fonds”.
- De transactiekosten rapporteren in het jaarverslag.

c. Governance

- Nagaan of binnen de eigen organisatie ook voldaan wordt aan de IT-governance informatiebeveiligingseisen.

d. Deskundigheid

- De functieprofielen bij het geschiktheidsplan uitbreiden tot op het niveau dat gebruikt wordt bij het vervullen van een vacature.

e. Beleggingen

- Een kritische analyse van de “beliefs” van het Fonds met betrekking tot het formuleren van een beleggingsbeleid op lange termijn dat het best past bij de missie van het Fonds.
- De limiet ten aanzien van het bij één partij aan te houden saldo liquide middelen expliciet formuleren en vastleggen.
- De aanwijzing van DNB met betrekking tot de informatievoorziening omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen opvolgen.

f. Risico's

- Het inflatierisico blijven monitoren.

g. Communicatie

- Nagaan of de nieuwe website in overeenstemming is met artikel 57A van de Pensioenwet.

Bijlage 2: Lijst met geraadpleegde documenten

Aan de visitatiecommissie zijn de volgende documenten ter beschikking gesteld.

Jaarverslag 2014
Rapportages/adviezen externe accountant en actuaris + correspondentie in de laatste 12 maanden
Notulen bestuursvergaderingen laatste 12 maanden, idem van Verantwoordingsorgaan en bestuursadviescommissies
Gegeven adviezen aan bestuur buiten accountant/actuaris in de laatste 12 maanden
Statuten
Pensioenreglementen en (eventueel) populaire versie
Herverzekeringscontracten
Uitbestedingcontracten pensioen- en/of vermogensbeheer
Gedragscode en correspondentie bij totstandkoming
Verslag compliance officer
Geschiktheidsplan en correspondentie bij totstandkoming
SLA-rapportages laatste 12 maanden
Klachtenregeling en overzicht klachten laatste 12 maanden
Rapportages vermogens- en pensioenbeheer laatste 12 maanden
ABTN
Correspondentie DNB laatste 12 maanden
Correspondentie sponsor
Communicatieplan
Meest recente ALM-studie
(Aanvangs)haalbaarheidstoets
Herstelplan
Liquiditeitsprognoses korte en middellange termijn
Reglementen Verantwoordingsorgaan en intern toezicht
Delegatiebesluiten
Taakomschrijvingen diverse commissies
Lijst externe adviseurs
Huishoudelijk reglement
Pensioenovereenkomst
Uitvoeringsovereenkomst
Startbrief
Risicomanagement aanpak/rapportages

Bijlage 2: Samenvatting Bevindingen Visitatie Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland 2015

1. Inleiding

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds Deutsche Bank Nederland (hierna: het Fonds) heeft VCHolland en daarmee de leden van de visitatiecommissie, na advies van het Verantwoordingsorgaan (VO) van het Fonds, de opdracht gegeven tot de uitvoering van een visitatie bij het Fonds in het kader van een driejaarscyclus van visitaties zoals met het Fonds is overeengekomen. De beoordelingsperiode van deze visitatie strekt zich uit tot de op 1 november 2015 voor de visitatiecommissie beschikbare informatie met betrekking tot de periode tot ultimo augustus 2015. De vorige visitatie betrof de periode vierde kwartaal 2013 tot en met het derde kwartaal 2014, en werd eveneens door VCHolland uitgevoerd.

De visitatiecommissie heeft tot (wettelijke) taak toezicht te houden op (de totstandkoming van) het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het Fonds.

De visitatiecommissie is ten minste belast met het toezien op een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en de werkgever en in het jaarverslag.

Het intern toezicht vervult zijn taak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het Fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Naast de hierboven omschreven wettelijke taak van de visitatiecommissie heeft het bestuur gevraagd bijzondere aandacht te schenken aan de wijze waarop het Fonds de implementatie van het nFTK ter hand heeft genomen.

VCHolland heeft voor de uitvoering van visitaties een werkwijze ontwikkeld die uiteindelijk uitmondt in een rapportage over de bevindingen en het oordeel van de visitatiecommissie. Naar aanleiding van de resultaten van het onderzoek door DNB naar de uitvoering van visitaties heeft VCHolland de rapportage aangescherpt door meer expliciet in te gaan op de gehanteerde normen, de bevindingen en het oordeel.

2. Oordeel/Bevindingen

De visitatiecommissie (hierna VC) heeft kunnen vaststellen dat het bestuur op een voor de visitatiecommissie bevredigende wijze de aanbevelingen zoals deze bij de laatste visitatie in 2014 zijn gedaan heeft opgevolgd. Met betrekking tot één aanbeveling heeft het bestuur gemotiveerd aangegeven waarom zij deze aanbeveling niet heeft opgevolgd. Deze aanbeveling had betrekking op het niet bij één organisatie beleggen van de functies van certificerend en adviserend actuaris. Volgens het bestuur levert dit gezien de strikte scheiding geen ongewenste gevolgen op. De VC kan dat billijken, maar beveelt het bestuur aan dit goed te blijven monitoren.

Algemene gang van zaken

Als gevolg van een grote reorganisatie bij de onderneming is het actieve personeelsbestand met ca. 40% afgenomen. Het bestuur verwacht op middellange

termijn een verdere teruggang. Door de onderneming is een werkgroep ingesteld die zich bezig houdt met de toekomst van het Fonds. De onderneming heeft het bestuur uitgenodigd ter participeren in die werkgroep. De VC doet de aanbeveling aan het bestuur alert te blijven op het zuiver houden van haar eigen (wettelijke) verantwoordelijkheden in het licht van de voortgang van het werk van werkgroep. Daarbij dient ook sprake te zijn van een transparante vastlegging van de activiteiten van en discussies en besluitvorming in het bestuur aangaande dit project, vanaf het moment dat het Fonds is betrokken bij het initiatief medio 2015.

Op basis van de beschikbaar gestelde documentatie en gesprekken komt de visitatiecommissie tot de conclusie dat het Fonds op adequate wijze de implementatie van het nFTK ter hand heeft genomen.

De visitatiecommissie is van oordeel dat in materiële zin is voldaan aan de externe verslaggeving met uitzondering van de toelichting op de transactiekosten van het vermogensbeheer. De visitatiecommissie doet daarbij de aanbeveling de transactiekosten in het jaarverslag te rapporteren.

Governance

Het Fonds heeft het pensioen- en vermogensbeheer en administratie volledig uitbesteed aan externe dienstverleners. In de ABTN is de organisatie binnen het Fonds alsmede het beleid van het Fonds met betrekking tot de uitbesteding op adequate wijze omschreven. Naar de mening van het bestuur voldoet het uitbestedingsbeleid van het Fonds aan de daarvoor geldende wet- en regelgeving. Op basis van de beschikbare documentatie, de gesprekken en de wijze waarop het Fonds invulling geeft aan het uitbestedingsbeleid concludeert de visitatiecommissie positief over de wijze van uitbesteding door het Fonds.

In het bestuursverslag geeft het bestuur aan op alle relevante punten de normen uit de Code Pensioenfondsen te willen naleven. De actiepunten met betrekking tot enkele normen zijn in de loop van 2014 tot uitvoering gebracht. Het Fonds is daarmee compliant met de Code Pensioenfondsen.

De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat de bestaande governance structuur binnen het Fonds een goede aansturing van het Fonds mogelijk maakt. De oordeelsvorming en besluitvorming van het bestuur heeft op toereikende en evenwichtige wijze plaatsgevonden op grond van een goede voorbereiding en documentatie van de in de bestuursvergaderingen te behandelen onderwerpen. De bestuursondersteuning en de controle op de aan derden uitbestede werkzaamheden volgens door het bestuur goedgekeurde controle frameworks (CFW Administratie resp. Beleggingscommissie), wordt uitgevoerd door de beleidsondersteunende afdeling, bestaande uit de senior pension manager en de secretaris van het bestuur.

Het bestuur maakt gebruik van beleidsadviescommissies voor een vijftal aandachtsgebieden. Naast de commissies werkt het bestuur met een dagelijks bestuur bestaande uit de voorzitter en de secretaris. Aan het dagelijks bestuur zijn taken op het gebied van overleg en communicatie met derden gedelegeerd. Hieronder kunnen o.a. deelnemersvergadering, verantwoordingsorgaan, en officiële instanties als DNB/AFM vallen. Samenstelling, taken en bevoegdheden van de commissies zijn vastgelegd in het Geschiktheidsplan.

In algemene zin voldoet het Fonds daarmee aan de gestelde normen met betrekking tot de algemene taak en waarborging goed pensioenfondsbestuur.

Geschiktheid

Het Fonds heeft de beschikking over een geschiktheidsplan. Het Fonds heeft een proces voor de evaluatie van het functioneren van de bestuursleden en van het bestuur als geheel. Er vindt een jaarlijkse schriftelijke beoordeling plaats van bestuursleden door de voorzitter. In 2015 heeft een gezamenlijke sessie plaatsgevonden, waarin het functioneren van het bestuur op hoog niveau is besproken. Er heeft geen zelfevaluatie onder leiding van een derde plaatsgevonden. Mede op basis van de beschikbaar gestelde documentatie en de gesprekken heeft de visitatiecommissie kunnen vaststellen dat het beleid van het Fonds wordt bepaald door personen die geschikt zijn in verband met de uitoefening van het bedrijf van het Fonds. Er is sprake van een adequaat deskundigheids-/geschiktheidsniveau. Zonder afbreuk te doen aan dit oordeel beveelt de visitatiecommissie aan om de functieprofielen bij het geschiktheidsplan uit te breiden tot op het niveau dat gebruikt wordt bij het vervullen van een vacature.

Beleggingen

Het strategisch beleggingsbeleid en de beleggingscyclus zijn toereikend vastgelegd in de ABTN. Het beleid is in de afgelopen periode sterk in beweging geweest. In 2014 heeft het Fonds besloten om een groot deel van de aandelenportefeuille te beleggen op basis van fundamentele analyses, het zogenoemde cash return on capital invested (CROCI). De ontwikkelingen in 2015 hebben het Fonds tot het inzicht doen komen dat actief beleggen geen meerwaarde heeft en zal de strategie wijzigen naar passief. Hiermee zal ook de CROCI aanpak worden verlaten.

Het Fonds is van mening dat met de formulering en de uitvoering van het beleggingsbeleid de belangen van alle betrokken partijen evenwichtig worden behartigd. Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds, maar met de aanbeveling:

- Een kritische analyse uit te voeren van de “beliefs” van het Fonds met betrekking tot het formuleren van een beleggingsbeleid op lange termijn dat het best past bij de missie van het Fonds. Wellicht biedt een dergelijke analyse handvatten om de noodzaak van scherpe beleidswijzigingen (zoals in CROCI in 2014 en uit CROCI in 2015) tot een minimum te beperken.

Het Fonds belegt overwegend in waarden die een marktnotering hebben en gemakkelijk liquideerbaar zijn als dat nodig blijkt te zijn. Derivaten worden uitsluitend gebruikt voor vermindering van het risicoprofiel of voor het vergemakkelijken van een doeltreffend portefeuillebeheer.

Het Fonds houdt liquide middelen aan bij de bewaarder (State Street) ten behoeve van de derivaten en om snel te kunnen reageren op marktontwikkelingen. Er is geen formele limiet geformuleerd met betrekking tot het maximaal aan te houden saldo.

Het Fonds is van mening dat zij aan de eisen ten aanzien van beleggingen voldoet. Op basis van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds. Zonder afbreuk te doen aan deze conclusie beveelt de visitatiecommissie aan om een limiet ten aanzien van het bij

één partij aan te houden saldo liquide middelen expliciet te formuleren en vast te leggen.

Het Fonds is voornemens de informatie over maatschappelijk verantwoord beleggen aan belanghebbenden te verstrekken. De visitatiecommissie volgt het Fonds in het voornemen om de aanwijzing van DNB met betrekking tot de informatievoorziening omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen op te volgen.

De visitatiecommissie deelt de mening van het bestuur dat het Fonds de processen rondom waardering, rapportage en resultaten van de beleggingsportefeuille in voldoende mate beheerst.

Risico's

Het Fonds en de certificerend actuaris komen tot het oordeel dat het Fonds aan alle aspecten van de prudent person regel voldoet. De visitatiecommissie kan zich hierin op basis van de beschikbaar gestelde documentatie en de gesprekken vinden.

De visitatiecommissie is de mening toegedaan dat het Fonds voldoet aan de normen met betrekking tot een integraal risicobeheer. Daarbij wordt tevens voldaan aan de wettelijke bepalingen met betrekking tot de (vaststelling van de) risicohouding. Zonder aan dit oordeel afbreuk te doen beveelt de visitatiecommissie aan het inflatierisico (dat niet wordt afgedekt) wel te blijven monitoren.

Samenvattend is het Fonds van mening dat voldaan wordt aan de normen met betrekking tot goed bestuur, beheerste en integere bedrijfsvoering, uitbesteding en integraal risicobeheer.

Op grond van de overgelegde documenten en gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie deze mening van het Fonds.

Communicatie

Het Fonds verstrekt met gebruikmaking van diverse middelen veel informatie aan de deelnemers. Naast de communicatie in de vorm van nieuwsbrieven, maakt zij met name gebruik van de website, voorlichtingsbijeenkomsten en persoonlijk overleg om (gewezen) deelnemers van de laatste ontwikkelingen op de hoogte te brengen. Tevens wordt ook via de OR en afdelingsoverleg door de hoofden van afdelingen gecommuniceerd.

Volgens artikel 57A van de pensioenwet behoort op de website van het Fonds een aantal zaken te staan. (onder andere: uitvoeringskosten, financieel crisisplan, en herstelplan). De visitatiecommissie beveelt aan hier rekening mee te houden bij de update van de website.

Het Fonds is van mening dat in materiële zin sprake is van een adequaat communicatiebeleid.

Op grond van de overgelegde documentatie en de gevoerde gesprekken volgt de visitatiecommissie de mening van het Fonds.

De visitatiecommissie

Gerrit Euverman
Henk Hanneman
Niek de Jager